

Phát triển kỹ năng ghi chú trong việc nghe hiểu tiếng Anh của sinh viên

Lê Thu Hương

*Trường Đại học Kinh tế Quốc dân

Received: 14/9/2024; Accepted: 28/9/2024; Published: 5/10/2024

Abstract: Nowadays, English is considered a widely used language all over the world. In Vietnam, English proficiency allows individuals to communicate effectively in both scientific and working environments. Among the English proficiency skills, listening is an important but challenging skill, requiring learners to effectively use note-taking skills and strategies. The purpose of this paper is to identify the current difficulties that students are facing in taking notes in listening comprehension tasks and to propose appropriate note-taking methods that can help learners improve their listening skills.

Keywords: Listening skills; note-taking skills; note-taking methods; listening comprehension, students

1. Đặt vấn đề

Kỹ năng nghe hiểu được coi là một kỹ năng quan trọng nhưng đem lại nhiều thử thách và khó khăn cho người học ngoại ngữ. Mendelsohn [1] cho rằng hoạt động nghe chiếm từ 40% đến 50% các hoạt động giao tiếp hàng ngày; trong khi nói chiếm từ 25 đến 30%; đọc là từ 11 đến 16%; và viết chỉ khoảng 9%. Vì thế, nếu không hoàn thiện kỹ năng nghe hiểu, người học khó có thể giao tiếp hiệu quả.

Trong đó, một trong những kỹ năng phụ không thể thiếu giúp cho sinh viên cải thiện khả năng nghe hiểu là phát triển kỹ năng ghi chú một cách hiệu quả. Castallo [2] đã nhận định ghi chú là quá trình yêu cầu người học phải nghe, nắm bắt thông tin quan trọng và viết ra hay trình bày những thông tin đó một cách có tổ chức. Fajardo [3] cũng chỉ ra rằng “ghi chú là sự kết hợp các kỹ năng khác nhau như đọc hoặc nghe, lựa chọn, tóm tắt và viết”, trong đó người học phải biết phân loại thông tin chính, quan trọng với những thông tin không quan trọng.

Đối với việc nghe hiểu tiếng Anh, kỹ năng ghi chú là một kỹ năng phụ rất hữu ích giúp sinh viên ghi nhớ được thông tin nghe được trong bài. Ngay cả với sinh viên có trí nhớ tốt, khi nghe thông tin nhưng không áp dụng kỹ năng ghi chú thì cũng không thể lưu lại thông tin. Khi học kỹ năng nghe, các sinh viên không chuyên gặp vấn đề lớn với nhận ra các ý chính hay nắm bắt từ khóa trong bài do việc học cách ghi chú và phát triển kỹ năng này chưa hiệu quả. Hiểu được sự cần thiết của kỹ năng ghi chú đối với việc học và phát triển kỹ năng nghe hiểu tiếng Anh của sinh viên để cải thiện khả năng giao tiếp bằng tiếng

Anh.

Bài viết này tập trung vào các nội dung: tìm hiểu những khó khăn sinh viên gặp phải khi ghi chú và giới thiệu một số phương pháp ghi chú hiệu quả giúp sinh viên cải thiện khả năng nghe hiểu của bản thân.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Định nghĩa về Nghe hiểu

Nghe hiểu là kỹ năng mang tính tiếp nhận (receptive skill). Nghe hiểu đòi hỏi người học thực hiện một quá trình chủ động tìm hiểu nội dung những gì họ nghe được.

Hiện nay, học kỹ năng nghe chiếm một thời lượng lớn trong lớp học tiếng Anh dành cho sinh viên vì nếu không có kỹ năng nghe thì người học sẽ bị thiếu hụt đầu vào ngôn ngữ, đồng thời dẫn đến hiện tượng khuyết thiếu nền tảng cho kỹ năng nói. Đối với người học không chuyên có mục đích học tiếng Anh để giao tiếp và hỗ trợ cho chuyên ngành chính cũng như công việc sau này, kỹ năng nghe hiểu giúp các sinh viên củng cố phát âm, từ vựng, cấu trúc và hiểu được lời nói từ phía đối phương.

2.2. Định nghĩa kỹ năng ghi chú trong nghe hiểu

Ghi chú là việc người học viết ra hoặc ghi chép lại những nội dung chính, những ý chính của nguồn đầu vào. Ghi chú gồm hai giai đoạn: giai đoạn thứ nhất bắt đầu từ khi người học ghi lại những gì tiếp nhận được từ việc nghe các tư liệu học tập; giai đoạn thứ hai là khi người học sử dụng những gì ghi lại để phân tích, tìm hiểu nội dung mình vừa tiếp nhận trước đó.

Ghi chú giúp người học tăng cường khả năng nghe hiểu được nội dung đầu vào bởi người học cần

tập trung cao độ vào tư liệu học tập. Ngoài ra, ghi chú giúp người học lưu lại những ý chính, từ khóa, đồng thời giảm thiểu tình huống người học bị bỏ lỡ những chi tiết quan trọng trong bài nghe.

2.3. Những khó khăn chính trong việc ghi chú của sinh viên khi học kỹ năng nghe hiểu tiếng Anh

Đối với sinh viên, việc ghi chú ý chính, từ khóa, các nội dung chi tiết khi học kỹ năng nghe gặp nhiều khó khăn.

Nổi bật nhất là vấn đề sinh viên cảm thấy không có đủ thời gian để vừa nghe vừa tóm tắt lại các thông tin quan trọng. Bên cạnh đó, việc thiếu hụt từ vựng khiến cho sinh viên một mặt không bắt được từ khóa trong bài nghe, một mặt khó khăn khi dùng từ thích hợp để tóm tắt lại những câu dài, những chi tiết phức tạp chứa nhiều nhóm từ vựng khác nhau.

Khả năng ghi nhớ ngắn hạn khi tiếp cận tiếng Anh - một ngoại ngữ cũng là một phần khiến sinh viên gặp khó khăn khi ghi chép những thông tin quan trọng. Thông thường, con người sử dụng trí nhớ ngắn hạn khi tiếp nhận thông tin dưới dạng âm thanh. Khi nghe một câu dài, các sinh viên thường giữ thói quen tự nhiên là ghi nhớ toàn bộ câu nói trong đầu mà không có thao tác ghi chép lại; vì vậy, khi bắt đầu làm quen với việc ghi chú, sinh viên thường dễ quên nội dung vừa nghe được và cảm thấy không đủ thời gian đáp ứng được việc viết ra những nội dung đó.

Ngoài ra, không thể không kể đến yếu tố văn hóa trong nghe hiểu và ghi chú lại những thông tin liên quan đến nền văn hóa sản sinh ra ngôn ngữ Anh. Tên người, tên địa danh, các kiến thức về lịch sử và các sự kiện đã và đang diễn ra có thể quen thuộc với những người học có chuyên ngành tiếng Anh, được trau dồi và hỗ trợ thông qua các bộ môn chuyên ngành liên quan nhưng lại là những kiến thức không quá quen thuộc với sinh viên. Tất cả những điều này có thể khiến người học nghe do dự, ngừng nghe và cố gắng nghĩ về những gì đã được nói trong khi bài nghe tiếp tục. Kết quả là người nghe sẽ không ghi chép được và không ghi nhớ được nội dung cần thiết.

2.4. Những nội dung và phương pháp ghi chú sinh viên sử dụng trong quá trình học và luyện tập nghe hiểu tiếng Anh

Thông qua khảo sát và tìm hiểu, phần lớn sinh viên khi ghi chú trong khi nghe sẽ tập trung vào những từ khóa hoặc những từ và cụm từ sinh viên cho rằng là từ khóa quan trọng. Bên cạnh đó, không ít người học có thói quen ghi lại những ý chính hoặc

những từ, cụm từ và câu có thể nghe được trong quá trình tiếp nhận nguồn thông tin đầu vào.

Thông thường, người học thực hiện thao tác ghi chú bằng cách viết ra những từ khóa quan trọng, với điều kiện là trước khi nghe, giảng viên đã có những câu hỏi gợi mở, dành thời gian cho sinh viên đọc trước yêu cầu của bài nghe, tìm hiểu và dự đoán những nội dung, ý chính có thể xuất hiện dựa trên những dữ kiện đã có. Từ đó, sinh viên có thể nắm bắt được những từ khóa. Ngoài ra, đa phần các bạn sinh viên vì chưa có phương pháp cụ thể để chọn lọc và ghi nhớ nên có thói quen viết ra bất kỳ từ, cụm từ hay câu ngắn có thể nghe được trong bài.

2.5. Những phương pháp ghi chú cải thiện kỹ năng ghi chú của sinh viên khi nghe hiểu tiếng Anh

Thực tế cho thấy với một giáo trình phù hợp, học liệu mang tính trực quan và những bài tập thích hợp với trình độ của sinh viên, ghi chú một cách khoa học và hiệu quả sẽ cải thiện năng lực nghe hiểu của người học. Dưới đây là một số những phương pháp luyện tập ghi chú có thể thực hiện trong các buổi học nghe hiểu tiếng Anh không chuyên:

Sử dụng hoạt động trước khi nghe (Pre-listening activities): Mặc dù đây không được xem là kỹ năng ghi chú nhưng lại là tiền đề cho bất kỳ hoạt động nghe hiểu tiếng Anh nào. Thực tế trong cuộc sống, con người không tiếp cận với thông tin dạng âm thanh, cụ thể là bước một buổi họp, lắng nghe một bài giảng hay một bài diễn văn mà không hề có ý tưởng gì về những gì họ sắp tiếp nhận. Nếu người học không chuyên tiếng Anh tiếp cận với bài nghe đột ngột hoặc giảng viên bắt đầu bài nghe mà không có những hoạt động khai thác trước đó thì người học sẽ gặp khó khăn khi xác định bối cảnh, từ khóa, ý chính của bài nghe. Việc cung cấp cho người học những thông tin cơ bản, bao gồm từ vựng theo chủ đề, khám phá kiến thức và tạo điều kiện cho sinh viên tự dự đoán, phân tích chủ đề hay đọc những đoạn ngắn có liên quan đến chủ đề, đồng thời ghi chú lại tất cả những nội dung của hoạt động trước khi nghe sẽ giúp sinh viên không rơi vào tình thế bị động, bị choáng ngợp bởi lượng thông tin mới và cảm thấy lúng túng, không kịp ghi chú.

Tập trung vào các ý chính và từ khóa: Nhiều sinh viên có xu hướng đánh đồng việc ghi chú với viết chính tả và cố gắng viết từng từ hoặc viết ra bất kỳ từ hay cụm từ có thể nghe được - đây là điều không thể xảy ra ngay cả với người sử dụng tiếng Anh như

tiếng mẹ đẻ. Vì thế, giảng viên cần thiết kế những hoạt động tập trung vào việc xác định các ý chính và các từ, cụm từ thể hiện nội dung chính nhằm giải quyết tình trạng sinh viên viết chính tả cũng như cải thiện trí nhớ ngắn hạn khi nghe. Để nâng cao khả năng nhận biết từ khóa và ý chính, cũng như làm quen dần với tốc độ nói của bài nghe, giảng viên có thể khuyến khích sinh viên truy cập và tiếp cận với những nguồn tư liệu nghe hiểu thực tế (authentic listening comprehension material), ví dụ: *VOA Learning English - English in a Minute*: Chuyên mục tiếng Anh giao tiếp trong một phút là chương trình luyện nghe ngắn, có kèm video và nội dung liên quan trực tiếp đến những sự kiện xã hội hiện nay, có transcript chạy bên dưới video nên SV có thể dễ dàng luyện tập ghi chú bằng việc xác định và viết ra những từ khóa trong các câu.

BBC 6-minute English: Đây là một chương trình dài kỳ, đa dạng về chủ đề và độ khó của bài nghe. Sau mỗi video, sinh viên có thể làm bài tập trực tiếp để ôn tập về những từ khóa quan trọng trong bài và sử dụng các từ vựng trong bối cảnh thích hợp.

Breaking News English: Đây là một website sử dụng tư liệu nghe hiểu thực tế, bao gồm các bản tin thời sự, các bài báo và nghiên cứu ngắn từ các nguồn chính thống, đa dạng các loại bài tập nghe hiểu với nhiều cấp độ, cụ thể bài tập nghe và tìm thông tin cụ thể, nghe điền từ sẽ hỗ trợ nhiều cho sinh viên trong việc ghi chú ý chính và từ khóa.

Xây dựng hệ thống ghi chép bằng cách kết hợp nhiều phương pháp: Khi sinh viên muốn sắp xếp những thông tin xuất hiện trong bài nghe, thiết lập một mạng lưới thông tin có tổ chức là điều cần thiết. Để thực hiện điều này trong quá trình ghi chú, sinh viên có thể lập một dàn ý hay một sơ đồ tư duy. Phương pháp ghi chú Cornell cũng là một cách giúp sinh viên thiết kế một hệ thống nhất định để tóm gọn và sử dụng các ghi chú được viết ra từ nguồn thông tin đầu vào. Phương pháp này yêu cầu người học phải ghi lại ý chính và từ khóa xuất hiện trong bài nghe, tóm tắt nội dung chính và các chi tiết cụ thể từ các câu dài, đoạn dài; sau khi kết thúc bài nghe, sinh viên sẽ dựa vào những ghi chú đó để tiếp tục hoàn thiện ghi chú Cornell bằng việc ghi lại nhận xét từ giảng viên, câu hỏi mở rộng hoặc suy nghĩ cá nhân. Từ đó, sinh viên có cái nhìn tổng quan, đồng thời dễ dàng

2.6. Những lưu ý dành cho sinh viên luyện tập kỹ năng ghi chú trong quá trình phát triển khả năng nghe hiểu tiếng Anh

Sử dụng ký hiệu và các từ viết tắt: sinh viên khi mới luyện tập thao tác ghi chú nên sử dụng những từ viết tắt và ký hiệu vốn đã được công nhận và sử dụng rộng rãi để tiết kiệm thời gian và dễ dàng tóm tắt được nội dung quan trọng

Chỉ viết các từ và cụm từ, không viết câu hoàn chỉnh: sinh viên có thể bỏ qua những từ không liên quan đến nội dung trọng tâm hay không cung cấp thêm thông tin gì và chỉ tập trung vào những từ và cụm từ thể hiện chủ đề hoặc những từ vựng chuyên ngành.

Diễn giải nội dung theo cách hiểu cá nhân và các từ vựng đồng nghĩa: Diễn giải bằng từ ngữ của mình giúp cho sinh viên hiểu sâu và ghi nhớ những gì nghe được. Ngoài ra, việc diễn giải giúp sinh viên tăng tốc độ suy luận và mở rộng vốn từ khi ghi chú.

3. Kết luận

Kỹ năng ghi chú là một kỹ năng cơ bản trong nghe hiểu và rất cần thiết cho sinh viên không chuyên trong việc học tập và ứng dụng sử dụng tiếng Anh để giao tiếp. Ghi chú cải thiện khả năng nghe hiểu của sinh viên, tăng cường sự tập trung và thúc đẩy sinh viên tìm tòi, mở rộng kiến thức. Mặc dù vậy, sinh viên không chuyên gặp phải một số khó khăn khi sử dụng cũng như áp dụng kỹ năng ghi chú, điểm mấu chốt là sinh viên chưa tìm thấy một phương pháp thích hợp. Chính vì vậy, sinh viên cần khám phá những phương pháp hữu ích để khắc phục. Cùng với sinh viên, giảng viên cần cung cấp cho sinh viên cơ hội thực hành việc ghi chú dưới sự hướng dẫn chi tiết và phù hợp với trình độ để người học không chuyên có thể ứng dụng kỹ năng ghi chú cũng như phát triển kỹ năng nghe hiểu trong nhiều môi trường, dù đó là học thuật hay trong những tình huống thực tế. Hy vọng những giải pháp cho việc luyện tập và sử dụng kỹ năng ghi chú được trình bày trong bài viết này có thể phát huy hiệu quả khi người học sử dụng đúng cách và giảng viên có thể cân nhắc điều chỉnh cho phù hợp với lớp học của mình.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Mendelsohn, D. J. (1994). Learning to listen: A strategy-based approach for the second language learner. San Diego: Dominic Press.
- [2]. R. Castalod. (1976). Listening guide - A first step toward note-taking and listening skills. Journal of Reading, vol. 19(4).
- [3]. C. P. Fajardo. (1996). Note-taking: A useful device. English Teaching Forum, vol. 34(2).